

polgári pót-házasság (Noth-Civilehe) elméletileg nem igazolható: mert eltér a következetes eszmétől, meghagyja az állam és egyház közti kapcsolatot s mintegy kivételes házasságokat hoz létre, melyekben a hitfelekezetek az egyházi esküvésnek megvetését látják s ezért nemcsak semmisnek tekintik, hanem vallás-erkölcsi hatalmukkal küzdenek ellene.

A facultativ polgári házasság többnyire gyakorlati megfontolásban találja indokolását, a mennyiben az óvakodó törvényhozás azt oly közvetítő kapocsnak tekinti, melylyel a régi öröklött jogot a jelen kor igényeivel közvetíti. Ellenben a kötelező (obligativ) polgári házasság helyes elvi megoldást tartalmaz, mely a vallási türelmetlenség legfájósabb fulánkját eltompítja a nélkül, hogy bárkinek vallásos érzületét sértené s eddig az erkölcsiségre sehol káros befolyást nem gyakorolt, de még az egyházi esküvésnek sem állja útját. Gyakorlati kivitele azonban nem csekély nehézséggel jár, mert mint az előrebocsátott vázlatból látható, ezen intézmény behozatalával a polgári állapotról szóló lajstromok vezetésére megkívántató hatósági közegek létesítése tetemes anyagi áldozatokat is igényel.

## Az országgyűlés tartamának meghosszabbítása.

Irla: Szathmáry György.

A jelen országgyűlést megnyitó trónbeszéd ezeket mondja: «Felhívjuk önök figyelmét arra is, hogy az országgyűlések tartamának meghosszabbítása a szerzett tapasztalatok alapján a haza érdekében célszerűnek mutatkozik.» Hasonló értelemben nyilatkozott a trónbeszédet megelőzőleg Tisza Lajos gróf Dicső-Szt.-Mártonban és Tisza Kálmán N.-Váradon tartott beszédekben. Az országgyűlési folyam meghosszabbítására irányzott törekvések nem mai keletűek Magyarországon. Hogy messzebbre vissza ne menjünk, már az 1878–81-ki képviselőház igen számos tagja, pártkülönbéség nélkül aláírt volt egy parlament-meghosszabbító indítványt, mely a Házban formálisan nem tétetett ugyan, de magán uton közölte a képviselőkkel, annak kipuhatólása végett, hányan lehetnek a hasonló gondolkozásuak, kik azt támogatnák. És az aláírások oly eredményt mutattak, hogy ha a kormány kezébe veszi az ügyet, már akkor keresztülvihető lett volna az öt éves országgyűlés. De végre is — mondhatni, — általános meggyőződéssé lett, hogy a gyakori választási küzdelmek és mozgalmak, melyek kezdődnek egy fél évvel a választás előtt, s eltartanak utána is sok esetben fél évig, fenekestől fölkarvarva a társadalmat, erkölcsi és anyagi tekintetben szertelenül megrontják a nemzetet, melynek jóformán ideje sincs kipihenni egyik választás strageseit a másikig. Mondhatni,

általános a meggyőződés és belátás, hogy a békés, folytonos, gyümölcsöző munkára tán minden más népnél inkább ráutalt magyar nemzetnek van fontosabb hivatása is, mint az, hogy legjobb erőt és idejét mindegyre megújuló áldástalan kortesharcokban fecsérelje el, melyeknek áldozatai választásról választásra az újabb alkotmányos korszak alatt tetemes számra szaporodtak. Nem, e különben is vérmes természetű nemzet nem bírná ki sokáig, a legkomolyabb veszedelmek nélkül, idegzetének oly gyakori felkorbácsoltatását. Segíteni kell e bajon — egyebek közt — a parlamenti időszakok meghosszabbítása által is.

Az 1848: IV. t. cz. 3. §-a ezeket mondja: «A képviselők három évig tartandó az országgyűlésre s ezen országgyűlésnek mind három évi üléseire választatnak.» Lássuk már most, ha ezen, a forradalmi korszakból származó törvény a mandatum meghosszabbítása értelmében módosíthatnák, mennyiben követné Magyarország más, parlamentarizmus országok példáját, avagy mennyiben maradna azok mögött.

Hogy az áttekintést megkönnyítsük, a különböző államok alsó, vagy képviselőházait ez utóbbiak időtartama és a szerint csoportosítjuk két osztályba, a mint szabályszerű koronkénti részleges választások előfordulnak vagy nem, a mandatum teljes tartama alatt.

I. Szabályszerű koronkénti részleges választások nélkül, vagyis a mandatum teljes tartamára választanak alsó vagy képviselőházakat:

**1 évre:** Svájc (szövetségi «államok tanácsa») Connecticut, Indiana, Maine, Massachusetts, Michigan, New-Hampshire, Rhode-Island, Tennessee, Vermont, Kansas, nyug. Virginia, Wisconsin, Minnesota, New-Yersey, New-York és Salvador = 17 állam.

**2 évre:** Egyesült Államok (a szövetségi congressus képviselőháza), Észak-Karolina, Delaware, Nebraska, Ohio, Alabama, Arkansas, Mississippi, Oregon, California, Dél-Carolina, Florida, Georgia, Pennsylvania, Illinois, Kentucky, Louisiana, Maryland, Missouri, Texas, — Venezuela, Liberia és Sandwich-szigetek = 23 állam.

**3 évre:** (mely csoportba Magyarország is tartozik), Németország (birodalmi gyűlés), Poroszország, Bulgária, Dánia (Folkething), Norvégia, (odelsting), Szerbia, Svédország, Chili és Uruguay = 10 állam.

**4 évre:** Franciaország (557 tag), Portugal (149 tag), Románia, Brazília, Guatemala, Honduras, Mexico és Görögország = 8 állam.

**5 évre:** Olaszország (508 tag), Spanyolország, Canada (200 tag) és Oranje = 4 állam.

**6 évre:** Ausztria (353 tag), Bajorország, Braunschweig (46 tag), Württemberg (94 tag), Island (24 tag) = 5 állam.

**7 évre:** Angolország (652 tag).

II. Szabályszerű periodikus részleges kiegészítő választások mellett választanak alsó vagy képviselőházakat:

**9 évre:** Szászország, de a képviselők  $\frac{1}{3}$ -a 3 évenként új választás alá esik.

**8 évre:** Baden, de a képviselők  $\frac{1}{4}$ -e 2 évenként új választás alá kerül.

**6 évre:** Hessen, Luxemburg és Ecuador, de mind a három államban a képviselők fele része három évenként új választásnak vettetik alá.

**4 évre:** Belgium, Németalföld, Argentina, Bolivia, Costa-Rica és Paraguay, de mind a hat államban a képviselők fele részét két évenként új választás alá esik.

Már most, ha csak az első csoportot vesszük is, nem kevesebb, mint tizenhét állam választ hosszabb tartamu képviselőházakat, mint Magyarország. Köztük olyanok, melyek számot tesznek az európai continensen s a civilizáció élén haladnak, mint Francia- és Olaszország, Ausztria és mindenek felett a parlamentarismus és az alkotmányos szabadság mintaállama: Anglia! Egyéb kisebb köztársaságokat számba sem véve, még a republikánus Franciaország is, melyben pedig a suffrage universel egyik sark-intézmény, tanácsosnak látta nagyobb stabilitást hozni be alsóházába, mint Magyarország, a királyság.

Ha pedig közelebbről szemügyre vesszük azt a csoportot, melybe Magyarország is a 3 éves választási ciklus révén tartozik, a következő észrevételeket kell tennünk:

A német birodalmi gyűlés tagjai (számszerint 396) általános választás útján nyerik 3 éves mandatumukat s e választási mód szellemének inkább is megfelel a gyorsabb tempóban egymásra következő parlamenti választás, bár a tömérdek sok inconvenientia, melyet a német birodalmi törvényhozás életében épen parlamentaris szempontól oly igen kifogásolni lehet, nagyrészt az általános választásból származik.

A porosz képviselőház (352 tag), 3 éves ugyan, de nem (mint nálunk) közvetlen, hanem közvetett, vagy másodfokú választásból veszi eredetét.

Bulgáriában meg nincs rendesen fungáló első kamara vagy felsőház, s a három évi választások indokoltak lehetnek az által is, hogy a bolgároknak minél gyakrabban nyujtassék alkalom, beletanulni és beleiskolázni magokat az alkotmányos élet viszonyaiba, a mire a százados török uralom alatt vajmi kevés alkalom nyílt. De a magyar alkotmányos élet nem a berlini szerződés óta datálódik.

A mi Dániát illeti, itt ismét az általános választási jogból veszi eredetét az alsóház (folkething).

Norvégiában a mienktől szintén eltérő viszonyok forognak fenn. Először is a parlament (Storting) tagjai, kiknek száma 111, nem közvetlen, hanem másodfokú választás útján választatnak, és a megválasztott képviselők önmagok közül választanak titkos szavazat útján  $\frac{1}{4}$ -et s ebből lesz a felsőház (Lagthing), a többi  $\frac{3}{4}$  megmarad alsóháznak (odelsting).

A szerbiai szkupstina meg éppen nem nyugszik tiszta népképviseleti alapon, mert tagjainak egy részét a király nevezi ki és pedig oly arányban, hogy minden 4 választott tagra 1 kinevezett tag esik.

Svédországban a választási jog jelentékenyen meg van szorítva s egyéb személyi viszonyokon kívül a következő feltételekhez van kötve: ingatlan birtok, melynek adója legalább 570 forint; egy oly földbirtoknak legalább öt éven át bérlése, a melynek adója 3400 frt, s végül államadó fizetése oly jövedelem után, melynek minimuma 460 frt. Képviselő csak protestáns felekezetű lehet.

Chili köztársaságban az activ választási jogosultság tekintetében megkívántatik az irni-olvasni tudás, a passiv választási joghoz pedig legalább 1000 forint évi jövedelem.

Uruguay köztársaságban a választási jog egyebek közt ismét az irni-olvasni tudástól tétetik függővé, s képviselő csak az lehet, kinek legalább 8000 frt tőkeértéke van, vagy oly foglalkozást üz, melyből hasonló jövedelmet huz.

Összegezve a három éves kategoriába tartozókat, látjuk, hogy vannak köztök germán, román és szláv államok. 1 császárság, 5 királyság, 1 fejedelemség és 2 köztársaság; továbbá 2 állam (Bulgária és Szerbia) egy kamara rendszerrel bír, mert a rendkívüli esetekben (alkotmány változtatás, uralkodó-választás, terület szerzés vagy elidegenítés) koronkint egybehívott nagy szkupstina, illetőleg szobranje nem tekinthető rendesen működő felsőháznak. (A német birodalmi szövetség tanács is a különböző német kormányok által kinevezett 58 tagjával, ugy sajátos alkatánál, mint hatáskörénél fogva lényegesen elüt egy felsőházzal rendszerint alkotott fogalmaktól. Így például ugyanazon kormány megbizottjai csak ugyanazon értelemben szavazhatnak, tehát vagy mindnyájan igennel, vagy mindnyájan nemmel; ugyanazon kormány megbizottjainak szavazatai tehát nem oszolhatnak meg, nem lehetnek eltérők vagy ellentétesek. Poroszország pl. 17 szavazattal bír a szövetség tanácsban, küldhet oda ugyanannyi megbizottat, de küldhet csak egyet is, hanem ez az egy 17 szavazattal bír! A szövetség tanács határoz a bír. gyűlés határozatai felett is; a szöv. tanács tagjai résztvehetnek a bír. gyűlés tanácskozásaiban is stb. E sajátos intézkedések különben a német birodalom szövetségi alkatából magyarázhatók meg.)

Van továbbá a három éves kategoriában 2 állam, melyekben általános és ismét 2, melyekben másodfokú a választás. Általában e csoportban a választási jognak tetemesebb megszorításával találkozunk, mint a minőt Magyarországon ismerünk. És ott is, a hol szélesebb alapon nyugszik a választás, mint nálunk, sokkal több lakosra esik egy képviselő, mint Magyarországon, miért is pl. a háromszorta népesebb Németországban a birodalmi gyűlésnek kevesebb tagja van mint a magyar képviselőháznak.

Egy szóval Magyarország az országgyűlések tartama tekintetében már nem érzi jól magát e heterogen társaságban.